

UYK'11

11. ULUSAL YAŞLILIK KONGRESİ
TAM METİN BİLDİRİ

09-11 Nisan 2021 Erzurum/ Türkiye

YAŞLI SORUNLARI ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Sertifika No: 42997

Bilimsel Araştırma ve İncelemeler:

ISBN: 978-625-7960-33-5

© 1.Basım, Haziran, 2021 - Erzurum

11.ULUSAL YAŞLILIK KONGRESİ: Sağlıklı Yaşlanma (Bildiriler)

©Copyright 2021, YAŞLI SORUNLARI ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Kitabın yayın hakları Yaşlı Sorunları Araştırma Derneğine aittir. Derneğin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KILIÇ

Kapak Tasarımı: Öğr. Gör. Arif DAŞ

Dizgi: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÇAKMAK KARAPINAR

YAŞLI SORUNLARI ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Altıntop Mah. 1591 Sok. Yasemin Apt. No:10/3 Merkezefendi-DENİZLİ Tel: 0258.2961112

11.ULUSAL YAŞLILIK KONGRESİ

“Sağlıklı Yaşlanma”

09-11 Nisan 2021, ERZURUM

ONURSAL BAŞKAN

Prof. Dr. Ömer ÇOMAKLI/ Atatürk Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Erdem KOCADAĞISTAN/ Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Dekanı

KONGRE BAŞKANI

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KILIÇ/ Atatürk Üniversitesi

DANISMA KURULU

Prof. Dr. Velittin KALINKARA (I. II. VIII. ve X. UYK Düzenleme Kurulu Bşk)

Prof. Dr.-Ing. Şenel ERGİN (III. UYK Düzenleme Kurulu Bşk)

Prof. Dr. Galip AKIN (IV. UYK Düzenleme Kurulu Bşk)

Doç. Dr. Gülüşan ÖZGÜN BAŞIBÜYÜK (V. UYK Düzenleme Kur. Bşk)

Prof. Dr. Güzin DEMİRKAN TÜREL (VI. UYK Düzenleme Kur. Bşk)

Prof. Dr. Gülay GÜNAY (VII. UYK Düzenleme Kurulu Bşk)

Doç. Dr. Yener BEKTAŞ (IX. UYK Düzenleme Kur. Bşk)

Dr. Öğr. Ü. Cengiz KILIÇ (XI. UYK Düzenleme Kur. Bşk)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. A. Özfer ÖZÇELİK / Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Ali KİTİŞ / Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. Arzu ŞENER / Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ayfer AYDINER BOYLU / Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ayfer KARADAKOVAN / Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN / Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe CANATAN / Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN / Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Dicle OĞUZ / Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Dilek BAYBORA / Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Emine ASLAN TELCİ / Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. Esat ADIGÜZEL / Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. F. Pınar ÇAKIROĞLU / Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma ARPACI / Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Galip AKIN / Bozok Üniversitesi

Prof. Dr. Gönül İÇLİ / Pamukkale Üniversitesi

Prof. Dr. Gülay GÜNAY / Karabük Üniversitesi

Prof. Dr. Güzin DEMİRKAN TÜREL / Aksaray Üniversitesi

Prof. Dr. H. Elçin TEZEL / Bahçeşehir Üniversitesi

Prof. Dr. Hande ŞAHİN / Kırıkkale Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Hüseyin BAŞIBÜYÜK / Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Hülya ÖZTOP / Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail TUFAN / Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ZENCİR / Ata Soyer Sağlık ve Politika Okulu

Prof. Dr. Metin ÖZKUL / Süleyman Demirel Üniversitesi

Prof. Dr. Metin Saip SÜRÜCÜOĞLU / Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Prof. Dr. Mükerrrem ARSLAN / Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Özlen ÖZGEN / Atılım Üniversitesi

Prof. Dr. Sema OĞLAK / Adnan Menderes Üniversitesi

Prof. Dr. Serpil AYTAÇ / Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel ERKAL / Hacettepe Üniversitesi
 Prof. Dr. Sibel KALAYCIOĞLU / Orta Doğu Teknik Üniversitesi
 Prof. Dr. Şahin KAPIKIRAN / Pamukkale Üniversitesi
 Prof. Dr. Teslime ATLI / Ankara Üniversitesi
 Prof. Dr. Tülay ZORLU / Karadeniz Teknik Üniversitesi
 Prof. Dr. Ümmühan BAŞ ASLAN / Pamukkale Üniversitesi
 Prof. Dr. Ünal ŞENTÜRK / İnönü Üniversitesi
 Prof. Dr. Velittin KALINKARA / Pamukkale Üniversitesi
 Prof. Dr. Yeşim Gökçe KUTSAL / Hacettepe Üniversitesi
 Prof. Dr.-Ing. Şenel ERGİN / Dokuz Eylül Üniversitesi
 Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU / Pamukkale Üniversitesi
 Doç. Dr. Çağdaş DEMREN / Cumhuriyet Üniversitesi
 Doç. Dr. Gülüşan ÖZGÜN BAŞIBÜYÜK / Akdeniz Üniversitesi
 Doç. Dr. Işıl KALAYCI / Süleyman Demirel Üniversitesi
 Doç. Dr. Kadir ÖZKAYA / Pamukkale Üniversitesi
 Doç. Dr. M. Lütfi MÜDERRİSOĞLU / Selçuk Üniversitesi
 Doç. Dr. Murat ŞENTÜRK / İstanbul Üniversitesi
 Doç. Dr. Nihal BÜKER / Pamukkale Üniversitesi
 Doç. Dr. Nilüfer KORKMAZ YAYLAGÜL / Akdeniz Üniversitesi
 Doç. Dr. Osman TUTAL / Anadolu Üniversitesi
 Doç. Dr. Özlem KÖRÜKÇÜ / Pamukkale Üniversitesi
 Doç. Dr. Ufuk YAGCI / Pamukkale Üniversitesi
 Doç. Dr. Yener BEKTAŞ / Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Bekir İNCE / Pamukkale Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Cemile GÜRÇAY-ÇETİN / Düzce Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KILIÇ / Atatürk Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Davuthan GÜNAYDIN / Namık Kemal Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Derya ÇAKMAK KARAPINAR / Atatürk Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Gülay TAŞDEMİR YİĞİTOĞLU / Pamukkale Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Hamza KURTKAPAN / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Harun CEYLAN / Yalova Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Meltem ORAL / Atatürk Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Meryem SALMAN / Siirt Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Nurgül KARAKURT / Erzurum Teknik Üniversitesi
 Dr. Öğr. Üyesi Sergender SEZER / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
 Dr. Gülbanu ZENCİR / Pamukkale Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Buğra YILDIRIM (Celal Bayar Üniversitesi)
 Doç. Dr. Mevlüt ALBAYRAK (Atatürk Üniversitesi)
 Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KILIÇ (Atatürk Üniversitesi)
 Dr. Öğr. Üyesi Meltem ORAL (Atatürk Üniversitesi)
 Dr. Öğr. Üyesi Derya ÇAKMAK KARAPINAR (Atatürk Üniversitesi)
 Dr. Öğr. Üyesi Nurgül KARAKURT (Erzurum Teknik Üniversitesi)
 Öğr. Gör. Muhammed GÜLER (Atatürk Üniversitesi)

YASAD YÖNETİM KURULU

Prof. Dr. Velittin KALINKARA
 Doç. Dr. Nihal BÜKER
 Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU
 Doç. Dr. Kadir ÖZKAYA
 Dr. Öğr. Ü. Gülay TAŞDEMİR YİĞİTOĞLU
 Öğr. Gör. Nesrin KACAR
 Öğr. Gör. İsmail SARI

KONGRE SEKRETERYA

Doç. Dr. Gökhan ÖMEROĞLU / 0442 231 85 45
 Dr. Öğr. Üyesi Derya ÇAKMAK KARAPINAR-11yaslilikongresi@gmail.com
 Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KILIÇ / 0442 231 85 45
 Öğr. Gör. Arif DAŞ /11yaslilikongresi@gmail.com

ÖNSÖZ

Nüfus yaşlanması, toplumun neredeyse tüm sektörlerinde değişik sonuçları olan, yirmi birinci yüzyılın en önemli sosyal dönüşümlerinden biridir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre: "*Sağlıklı Yaşlanmayı teşvik etmek, yalnızca uyguladığımız eylemlerde değil, aynı zamanda yaş ve yaşlanmaya yönelik düşünme ve hissetme şeklimizde de temel değişiklikler gerektirir*". "Uzun ömürlülüğü artırmak önemli olsa da, kendileri, aileleri ve genel olarak toplum için yetenekli, aktif ve becerikli kalmaya devam etmek için yaşlı yetişkinlerin işlevsel kapasitesini ve güçlenme becerilerini geliştirmek için yapılabilecek çok şey var". Bu bakımdan "yalnızca insanların ne kadar yaşadıklarına değil, ne kadar sağlıklı ve iyi yaşadıklarına odaklanmamız gerekiyor.

Birleşmiş Milletler tarafından 2021-2030 "*Sağlıklı Yaşlanma On Yılı*" olarak belirlenmiştir. "*Sağlıklı Yaşlanma, ileri yaşta esenliği mümkün kılan işlevsel yeteneği geliştirme ve sürdürme süreci*" olarak tanımlanmaktadır. Sağlıklı yaşlanmayı teşvik etmek ve yaşlıların, ailelerin ve toplumların yaşamlarını iyileştirmek için, yalnızca yaşlılıkla ilgili eylemlerde değil, yaş ve yaşlanma konusundaki düşünme biçimimizde de temel değişiklikler gerekli olacaktır. Sağlık ve esenlik yalnızca genlerimiz ve kişisel özelliklerimiz tarafından değil, aynı zamanda içinde yaşadığımız fiziksel ve sosyal çevreler tarafından da belirlenir. Ortamlar, bir kimsenin yaşam süreci boyunca ve ileri yaşta fiziksel ve zihinsel kapasiteyi belirlemede ve ayrıca yaşamın farklı aşamalarında ve özellikle de yaşayabileceğimiz işlev kaybına ve sonraki yıllarda diğer zorluk türlerine ne kadar iyi uyum sağladığımızı belirlemede önemli bir rol oynar. Hem yaşlı insanlar hem de yaşadıkları çevreler çeşitli, dinamik ve değişkendir. Bunlar birbirleriyle etkileşim halinde, Sağlıklı Yaşlanmayı sağlamak veya sınırlamak için inanılmaz bir potansiyele sahiptir. "Yaş dostu ortamlar (ev, toplum gibi) yaşam boyunca içsel kapasite oluşturup sürdürerek ve belirli bir kapasite düzeyine sahip bireylerde daha fazla işlevsel yetenek sağlayarak sağlıklı ve aktif yaşlanmayı teşvik eder." Ancak nüfusun yaşlanmasının öngörülebilirliğine ve artan hızına karşın, dünya yaşlıların haklarına ve ihtiyaçlarına cevap vermeye yeterince hazır değildir.

Son bir yıldır yoğun olarak yaşadığımız COVID-19 salgını, yaşlılarla ilişkili politikalar, sistemler ve hizmetlerdeki mevcut boşlukların ciddiyetini bir kez daha ortaya koymuştur. Nüfusun yaşlanmasının sağlık sistemlerimizi etkilediğini, aynı zamanda işgücü ve finans piyasaları, eğitim, barınma, uzun süreli bakım, sosyal koruma ve bilgi ile mal ve hizmet talepleri dahil toplumu birçok yönüyle etkilediğini kabul etmeliyiz. Bu nedenle yaşlılık bireysel olarak baş edilebilecek bir dönem değil, tüm toplum yaklaşımını gerektirir...

Birleşmiş Milletlerin "*Sağlıklı Yaşlanma On Yılı*"ndan hareketle bu kongrenin ana temasını "*Sağlıklı Yaşlanma*" olarak belirledik. Günümüzde demografik dönüşüm ile birlikte yaşlanmanın getirdiği sorunlar, sağlık sorunları ve yaşlı bakımı toplumların gündemini fazlaca meşgul etmeye başlamış, bu konuda özellikle endüstrileşmiş ülkelerde yaşlılara dönük sosyal politikalar ve kentleşme politikaları oluşturulmuştur. Amaç bireylerin kendi yaşam ortamlarında daha uzun süre başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak, yetişemedikleri yerlerde kamu, yerel yönetim ve sivil toplum aracılığı ile gereken desteği vermektir. Zira pek çok insan yaşı ne olursa olsun yaşamını kendi evinde ve yaşam ortamında geçirmek istemektedir. Bugün dünya yaşlı nüfusunun yaklaşık % 40'ı bağımsız olarak yaşamaktadır. Bağımsız yaşama gelişmiş ülkelerde % 75 civarında iken, "*sosyal normların yaşlıya çocuklarının bakmasını beklediği*" gelişmekte olan ülkelerde bu değer çok düşüktür. Türkiye gibi geleneksel yapının ağır bastığı gelişmekte olan ülkelerde yaşlının ihtiyaçlarının karşılanması daha çok ailenin-kadının sorumluluğu olarak görülmektedir. Durum böyle olunca özellikle kadının çalışma yaşamına katılması engellenmekte, kadın üretim alanından çekilmeye zorlanmakta, üretim daralmaktadır. Merkezi yönetim yaşlıların bakımı ile ilgili sorumlulukları yerel yönetimlere ve ailelere bırakmaktadır.

TOPLUMSAL CİNSİYET VE YAŞLILIĞIN KESIŞİMİNDE YAŞLI KADINLARLA SOSYAL HİZMET

Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU

Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, YALOVA

ÖZET

Toplumsal cinsiyet ve yaşlılık dezavantajlılık alanlarının kesişiminde yer alan yaşlı kadınların yaşadıkları ayrımcılık durumu yaşlı erkeklerden ve diğer kadınlardan farklılaşmaktadır. Bu ayrımcılık en iyi şekilde kesişimsel ayrımcılık ile ifade edilebilir. Türkiye’de sayısal olarak yaşlı erkeklerden fazla nüfusa sahip yaşlı kadınların sahip oldukları bu özel ayrımcılık durumunu dikkate alan çalışmalar hiç de yeterli değildir. Bu araştırmada yaşlı kadınların ayrımcılık durumu kesişimsel ayrımcılıkla ele alınarak değerlendirilmiştir. Böylece bu çalışmanın amacı Türkiye’de yaşlı bireylerle yürütülen sosyal hizmet çalışmalarında yaşlı kadınların kesişimsel ayrımcılık durumunun dikkate alınıp alınmadığını, yaşlı kadınlara özel sosyal hizmet çalışmalarının olup olmadığını tespit etmektir. Bu amaca ulaşmak için tepkisiz analiz yöntemi kullanılmıştır. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün web sitesinde 2018-2020 tarihleri arasında yayınladığı 17 adet e-bülten, 2 adet kitap, 4 adet rapor, 6 adet rehber, 1 adet bildiri içerik analizine tabi tutulmuştur. Analizler MAXQDA 11 Nitel Veri Analiz Programı kullanılmıştır. Analiz sonucunda Türkiye’de kamusal sosyal hizmetlerde yaşlı kadın istatistiki veriler içerisinde toplumsal cinsiyet farklılıklarını belirtmek için ele alınmaktadır. Bu durum e-bültenlerde kendisini göstermektedir. Ancak raporlarda yaşlı kadınların eğitim düzeyi bilgilerine, eş durumlarına, yoksul yaşlı kadın oranlarına, işgücüne katılma oranlarına, Alzheimer hastalığı ile ilgili durumlarına, mutluluk oranlarına, internet kullanım oranlarına yer verilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen kod modellemelerine yer verilmiştir. Sonuç olarak Türkiye’de sosyal politika çerçevesinde yaşlı kadınlara yönelik spesifik çalışmalardan söz edilmektedir. Adı konulmasa da yaşlılık-kadın kesişiminin özelinde ayrıca yoksulluk kesişiminden de bahsedilmiş ve yaşlı kadınların özel ayrımcılık durumlarına değinilmiştir. Ancak konu kesişimsel ayrımcılık çerçevesinde ele alınmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı Kadın, Kesişimsellik, Ayrımcılık, Kesişimsel Ayrımcılık

Social Work with Elderly Women at the Intersection of Gender and Aging

ABSTRACT

The discrimination situation experienced by elderly women, who are at the intersection of gender and old age disadvantage areas, differ from older men and other women. This discrimination is best expressed by intersectional discrimination. Although more than the elderly female population aged male population in Turkey, studies take into account these specific cases of discrimination are insufficient. In this study, the discrimination status of elderly women was evaluated by considering intersectional discrimination. Thus, in this study I aimed to determine social work studies with elderly individuals in Turkey whether to consider intersectional discrimination situations faced by older women, whether there are special social work activities for older women. To achieve this goal, the I used document review method. 17 e-bulletins, 2 books, 3 reports, 6 guides, 1 statement published on the website of the General Directorate of Services for the Disabled and Elderly between 2018-2020 were subjected to content analysis. MAXQDA 11 Qualitative Data Analysis Program was used in the analyzes. The analysis of public social services in Turkey are considered to indicate statistical data about gender differences in older women. This situation shows itself in e-bulletins. However, in the reports, information on the education level of elderly women, their spouse status, rates of poor elderly women, their participation in the workforce, their status regarding Alzheimer's disease, their happiness rates, and the rate of internet usage were included. The code modeling obtained as a result of the content analysis was included. As a result of the social policy framework in Turkey it is mentioned specific activities for older women. Although not named, the intersection of poverty was also

mentioned in the context of the old age-women intersection, and the special discrimination situations of elderly women were mentioned. However, the issue is not addressed within the framework of intersectional discrimination.

Key Words: Elderly women, intersectionality, discrimination, intersectional discrimination

1.GİRİŞ

Yaşlılık biyolojik olarak bedende gerçekleşen ve sosyal olarak da toplumda yaşanan toplumsal bir olgudur. Yaşlılığı tarihsel çizgide düşünecek olursak biyolojik ve fiziksel açıdan beden yaş almasını ve de yaşam koşullarının değişmesi nedeniyle sosyal olarak bazı yaşamsal güçlüklerle karşılaşmayı ifade eder. O halde hem bireysel hem de sosyal yöne sahip toplumsal bir olgu olan yaşlılık toplumdaki diğer bireylerle fırsatlara erişimde aynı şartlarda olmadığı için yaşlı bireyler açısından bir tür dezavantajlılık alanıdır. Ceylan (2016) yaşlılık dezavantajının yanı sıra toplumsal yaşlanmanın sağlık, sosyal yardım, sosyal hizmet vb. harcamaları artırdığı için önemli bir sorun alanı olduğuna dikkat çekmiştir.

Yaşlı bireyler en fazla toplumsal cinsiyet ve yaş ayrımcılığı nedeniyle dezavantajlılık yaşamaktadır. Kadınlar kültürel normlar nedeniyle sosyalleşme sürecinde ayrımcılık yaşamakta ve bunun sonucunda yaşlılığa daha dezavantajlı olarak girmektedir. Kadınların erkeklere oranla daha uzun yaşaması da “yaşlanmanın kadınlaşması” gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca nüfusun bu tür demografik değişiminin ortaya koyduğu sorunları çözebilmek için sosyal politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Kadınların yaşlılıktaki bu dezavantajlı durumu feminist gerontoloji tarafından ele alınmaktadır (Görgün-Baran, 2020, s. 53, 57).

Yaşlılık dezavantajlılığına bir de toplumsal cinsiyet dezavantajlılığı eklenince yaşlı kadınların ortaya çıkan durumu yaşlı erkeklerden farklılaşmaktadır. Bu çalışmanın odak noktası da yaşlı kadınların bu farklı dezavantajlılık durumunun ortaya çıkardığı ayrımcılıktır.

Görgün-Baran yaşlı kadınların hem yaşlı hem de kadın olmalarının ortaya çıkardığı durumu “çifte tehlike” olarak ifade etmiştir:

Örneğin kadınların toplumda bazı haklardan mahrum bırakıldıkları için ikincil konumda bulunmaları bir ayrımcılık yaratırken bir de yaşlandıklarından dolayı uğradıkları kalıp yargılara ilişkin ayrımcılık, kadınların kötü ve olumsuz durumlar yaşamalarına yol açmakta ve yaşam kalitelerini düşürdüğü için çifte tehlikeden söz edilmektedir (Görgün-Baran, 2020, s. 63, 74).

Bu çalışmada ise bu durum kesişimsel ayrımcılık kavramıyla ele alınmaktadır. Collins ise kesişimselliği bir analiz şekli olarak şu şekilde tarif etmiştir:

“İrkin, sosyal sınıfın, toplumsal cinsiyetin, etnik kökenin, ulusun ve yaşın sistemlerini biçimlendirdiğini ve de aynı zamanda siyahi kadınların deneyimlerini şekillendiren ve siyahi kadınlar tarafından şekillendirilen sosyal organizasyonun özelliklerini yapılandırdığını iddia eden analizdir” (Collins, 2000: 299).

Kesişimsellik toplumsal cinsiyet, ırk ya da etnik köken, yaş, engellilik, sınıf, cinsel yönelim gibi dezavantajlı alanlardan bazılarının ya da hepsinin birbirleriyle karşılıklı olarak etkileşimi sonucunda ortaya çıkan çoklu dezavantaja sahip olma durumunun özel ve ayrı bir versiyonu olarak tarif edilebilir. Ayrıca bir bireyin kimliğinin tanımlanmasında toplumsal cinsiyet, engellilik, ırk ve yaş gibi ayrımcılık temellerinin en az ikisinin birlikte

kullanılmasını da kesişimselliği ifade etmektedir. Örneğin; “engelli kadın, Afrika kökenli engelli bir kadın, engelli yaşlı bir kadın, Afrika kökenli engelli yaşlı bir kadın” ifadeleri kesişimselliği örneklendirmektedir (Kahraman-Güloğlu, 2017: 23).

Türkiye’de yaşlı kadın nüfusu yaşlı erkek nüfusundan fazla olduğu için yaşlanmanın kadınlaşması gerçeği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle yaşlı kadın bakım yükü de ilerleyen zamanlarda daha ön planda olacaktır. (Görgün-Baran, 2020, s. 59). Tufan (2014, s. 57, 68) da demografik yaşlanmada “kadınsı” bir durumun olduğunun altını çizerek, yaşlılığın kadınlaştığını belirtmiştir. Hablemitoğlu (2016) yaşlı kadınların sorunlarının aktif yaşlanma politikalarıyla ilişkili olduğunu ve buna özellikle dikkat edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Peki bu durum Türkiye’de engellilik alanında sosyal politikaları üreten ve uygulayan kurum olan Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nce nasıl ele alınmaktadır? İşte bu çalışma bu sorunun cevabını aramak üzere tasarlanmıştır.

2.YÖNTEM

Bu çalışma doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 189). Çalışma doküman analizinin yürütülmesini ve takibini kolaylaştıran beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Buna göre sırasıyla 1) Dokümanlara ulaşma, 2) Özgünlüğü kontrol etme, 3) Dokümanları anlama, 4) Verileri analiz etme, 5) Veriyi kullanma aşamaları tamamlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 194-200).

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün web sitesinde 2018-2020 tarihleri arasında yayınladığı 17 adet e-bülten, 2 adet kitap, 3 adet rapor, 6 adet rehber, 1 adet bildiri içerik analizine tabi tutulmuştur. Analizler MAXQDA 11 Nitel Veri Analiz Programı ile yapılmıştır.

3.BULGULAR

2018-2020 yılları arasında yayınlanan 17 adet e-bülten içerisinde yaşlı bireyler arasında yaşlı kadın vurgusu en çok istatistik bültenlerinde geçmiştir. Engelli ve Yaşlı İstatistik Bültenlerinden 2019 Kasım’da 22 kez, 2019 Aralık’ta 20 kez, 2020 Aralık’ta 21 kez yaşlı kadın vurgusu tespit edilmiştir. İstatistik bültenlerinde tespit edilen toplam 63 adet yaşlı kadın vurgusunun tamamı yaşlı kadınlara dair demografik, sağlık, aile yaşamı vb. konularda istatistiki veri içermektedir. Yaşlı kadının özel dezavantajlılık durumuna değinilmemiştir. Diğer e-bültenler olan e-Bülten Özel Sayı – I. Yaşlılık Şûrası’nda (20-22 Şubat 2019) ve e-Bülten 2019-2’de 2’şer kez yaşlı kadına dair istatistiki bilgi verilmiş, 1’er kez de yaşlı kadınların dezavantajlı konumuna değinilmiştir. e-Bülten 2020-5 Eylül-Ekim’de ve e-Bülten 2019-4’te 1’er kez yaşlı kadınlara dair istatistiki bilgiye yer verilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen diğer e-bültenlerden “Yaşlılar Haftası Özel Bülten (2019), e-Bülten Pandemi Özel Sayı 2020, e-Bülten 2020-4 Temmuz-Ağustos, e-Bülten 2020-3 Mayıs-Haziran, e-Bülten 2019-5 Kasım-Aralık, e-Bülten 2020-6 Kasım-Aralık, e-Bülten 2019-1, e-Bülten 2020-1 Ocak-Şubat, e-Bülten 2020-2 Mart-Nisan, e-Bülten 2019-3 Mayıs/Haziran/Temmuz”da yaşlı kadınlardan bahsedilmemiştir. Böylece e-bültenlerde toplamda 71 adet yaşlı kadın vurgusu tespit edilmiştir.

2018-2020 yılları arasında yayınlanan ve E.Y.H.G.M web sitesinden erişilen 2 adet kitap içerisinde Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu (Karakuş, 2018) adlı kitap içerisinde 147 adet yaşlı kadın vurgusu

tespit edilmiştir. Bunun 10 tanesi yaşlı kadınların dezavantajlılık durumu hakkında, 4 tanesi yaşlı nüfusa dair öngörü hakkında, 1 tanesi yaşlı bakım hizmetlerinde yaşlı kadının öncelikli grup olduğu hakkında, 92 tanesi yaşlı kadın nüfusun fazlalığı hakkında, 40 tanesi de yaşlı kadınlar hakkında istatistiki bilgi hakkındadır. Bu vurgular çoğunlukla yaşlı kadınların demografik durumlarını, sağlık durumlarını, aile yaşamlarına yöneliktir. Bakım Hizmetleri Kalite Standartları başlıklı diğer çalışmada (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2019) yaşlı kadınlardan bahsedilmemiştir.

2018-2020 yılları arasında yayınlanan ve E.Y.H.G.M web sitesinden erişilen 3 adet rapor içerisinde Yaşlı Nüfusun Demografik Değişimi (A.Ç.S.H.B. E.Y.H.G.M., 2020a) başlıklı raporda 12 kez yaşlı kadından bahsedilmiştir. Bunların 6 tanesi yaşlı kadınlara dair istatistiki bilgi içermektedir. 4 tanesi yaşlı kadınların dezavantajlı durumundan bahsederken, 2 tanesi yaşlı kadın nüfusunun fazlalığına değinmiştir. Analize tutulan diğer rapor olan TÜİK 2020 Yıl Sonu Yaşlılık Verileri'nde (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [A.Ç.S.H.B., 2020a) 2 kez yaşlı kadına dair istatistiki bilgiye yer verilmiştir. Diğer bir rapor olan I. Yaşlılık Şurası Komisyon Raporları'nda (A.Ç.S.H.B., 2020b) 2 kez yaşlı kadının dezavantajlı durumundan 1 kez de yaşlı kadına dair istatistiki bilgiden bahsedilmiştir.

2018-2020 yılları arasında yayınlanan ve E.Y.H.G.M web sitesinden erişilen 6 adet rehber içerisinde sadece Yaşlılar İçin Bilgilendirme Rehberi-III (A.Ç.S.H.B., 2020c) başlıklı rehberde 1 kez yaşlı kadının dezavantajlı durumundan bahsedilmiştir. Diğer 5 rehberde (Engelli ve Yaşlı Bakım Hizmetlerinde Kalite Standartları Uygulamam Rehberi [A.Ç.S.H.B. E.Y.H.G.M. Kalite İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, 2020], Kuruluşlarımıza Yönelik Koronavirüs Bilgilendirme Rehberi-1 [A.Ç.S.H.B, 2020d], Kuruluşlarımıza Yönelik Covid-19 Normalleşme Rehberi-I [A.Ç.S.H.B. E.Y.H.G.M., 2020b], 65 Yaş Üzeri Yaşlılar ve Kronik Hastalığı Bulunan Yaşlılara Yönelik Koronavirüs (Covid-19) Bilgilendirme Rehberi – VI [A.Ç.S.H.B. E.Y.H.G.M., t.y.], Kuruluşlarımıza Yönelik Koronavirüs Bilgilendirme Rehberi II [A.Ç.S.H.B, 2020e]) yaşlı kadından bahsedilmemiştir. 2018-2020 yılları arasında E.Y.H.G.M web sitesinden 1 adet bildiriye erişilmiştir. I. Yaşlılık Şurası'nın Sonuç Bildirgesi (A.Ç.S.H.B., 2019) olan bu bildiride 1 kez yaşlı kadının dezavantajlı durumuna değinilmiştir.

Çalışmada yapılan içerik analizi sonucunda aşağıdaki modellemeler elde edilmiştir. E.Y.G.M. Engelli ve Yaşlı İstatistik Bültenlerindeki yaşlı kadın vurgusu birbirleriyle çok yakın ve aynı içeriktedir. Bu nedenle aşağıda istatistik bültenlerinden sadece Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020 – Aralık sayısına ait tek-vaka modeli görsel olarak verilmiştir. Ancak modelin yorumlarında diğer çalışmalara dair bilgiler de aktarılmıştır. Bununla birlikte Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu (Karakuş, 2018) adlı kitaba yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen tek-vaka modeli de aşağıda aktarılmıştır:

Türkiye’de 2018 yılında nüfusun %8,8’i, 2019 yılında ise %9,1’i 65 yaş üzerindedir. Ülkenin toplam nüfusunda yaşlı kadın oranı 2018 yılında %9,8 iken, yaşlı erkek oranı %7,7’dir. 2019 yılında ise ülkedeki yaşlı kadın oranı %10,2, yaşlı erkek oranı ise %8’dir. 2019 yılında yaşlı nüfus oranının en yüksek olduğu il Sinop’tur (%18,8’lik oranla). Sinop’un toplam nüfusu içerisinde yaşlı kadın oranı %20,3 iken, erkek oranı %17,3’tür. Yaşlı nüfus oranının en az olduğu illerden biri %3,3’lük oranla Şırnak’tır. Şırnak’ın toplam nüfusu içerisinde yaşlı kadın oranı %4,1 iken yaşlı erkek oranı ise %2,6’dır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 78-82).

2018 yılında yaşlı nüfusun en fazla olduğu il 1.006.545 kişi ile İstanbul’dur. Bu sayının 428.520’si yaşlı erkek, 578 025’i ise yaşlı kadın oluşturmaktadır. Yaşlı nüfusun en az olduğu il ise 9.283 kişi ile Bayburt’tur. Burada 4.195 yaşlı erkek, 5.088’de yaşlı kadın yaşamaktadır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2019- Kasım, s. 78-80).

Yaş grubu ve cinsiyete göre yaşlı nüfus ele alındığında 65-90+ her grupta yaşlı kadın sayısı yaşlı erkek sayısından fazladır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 83).

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’nden edinilen verilere göre 2019 yılında 7.550.727 kişilik yaşlı nüfusun 1.373.521’i (%18,2) tek kişilik hane halklarında yaşamaktadır. Burada ise 1.039.327 yaşlı kadın (%75,7), 334.194 (%24,3) yaşlı erkek tek başına yaşamaktadır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 84, 85). Bu oran 2018 yılında yaşlı kadınlarda kısmen daha yüksek (%76,7), erkeklerde ise daha düşüktür (%23,3) (Karakuş, 2018, s. 67). Hablemitoğlu (2016, s. 136) Türkiye’de yalnız yaşayan yaşlı kadınların “en yoksul” bireyler ve de gelir olarak da “en kırılğan kesim” olduğunu belirtmiştir.

Türkiye’de Aktif Yaşlanma Endeksi’nin belirlenmesi için yapılan pilot çalışmada 55-74 yaş arasında elde edilen verilere göre yaşlı kadınların yaşlı erkeklere kıyasla istihdama katılma oranları çok düşüktür. Örneğin 2012 yılında 65-69 yaş arasında kadınların istihdama katılım oranı %11,3 iken, erkeklerin oranı %29,4’tür. Aynı endekse göre topluma katılıma bakıldığında yaşlı kadınların daha çok çocuklara, torunlara ve daha yaşlı yetişkinlere bakma da faal olduğunu görmekteyiz. Aynı endekse göre yaşlı kadınların erkeklere göre fiziksel egzersiz yapma oranlarının düşük olduğu, ancak sağlık hizmetlerine erişimde oranların birbirine yakın olduğu görülmüştür. Yaşlı kadınların bağımsız yaşam oranlarının görece daha yüksek olduğu, ancak yaşlı erkeklerin yoksulluk riskinin daha fazla olduğu görülmüştür. Örneğin yaşlı erkeklerin ciddi maddi yoksulluk oranı %41,9 iken, kadınların oranı %37,6’dır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 93-95).

2019 yılı Kasım, Aralık ve 2020 Aralık istatistik bültenlerinde A.Ç.S.H.B.’ye bağlı kamu veya özel huzurevlerinde kalan yaşlıların toplumsal cinsiyet dağılımlarına yer verilmemiştir.

2022 sayılı Kanun kapsamında maaş alan yaşlılarla ilgili istatistiki bilgilerde toplumsal cinsiyete yer verilmemiştir.

2018 yılında 65 ve üstü yaşlardaki nüfus içerisinde kadınların %27,9’unun, erkeklerin %6,1’inin okuma yazma bilmediği, kadınların %4,7’sinin, erkeklerin ise %9,3’ünün lise mezunu olduğu, kadınların %3,5’inin, erkeklerin ise %10,5’inin yükseköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 102).

2019 yılında 65 yaş ve yukarıdaki yaş grubunda evli erkek oranı %83,7 iken, kadın oranı %45,4’tür. Eşi ölen erkek oranı %11,9 iken, kadın oranı %48,3’tür (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 104). Tufan’ın (2014, s. 68) belirttiği gibi yaşlılığın kadınlaşması dul yaşlı kadınların artmasına neden olmuştur.

2017 yılında 65 yaş üstü yaşlı erkeklerin yoksulluk oranı %13,5 iken, kadınların yoksulluk oranı %17'dir. 2018 yılında ise yaşlı kadınların yoksulluk oranı %17,9 iken, yaşlı erkeklerin 14,4'tür (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 105). Güloğlu (1999, s. 24) da yaşlı grubun en önemli probleminin yetersiz gelir olduğuna dikkat çekmiştir.

2018 yılında 65 yaş üstü kadınların istihdam oranı %5,9 iken erkeklerin oranı %20,9'dur. İstihdamın sektörel dağılımına baktığımızda ise yaşlı kadın nüfusun (%72,1) ve erkeklerin (%66,1) ağırlıklı olarak tarım sektöründe istihdam edildiğini görmekteyiz. Yaşlı kadın %23,9 ile hizmet sektöründe çalışırken, yaşlı erkeklerin %28,5'i çalışmaktadır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 106).

2018 yılında 65 yaş ve üzeri kadınların %43,8'i, erkeklerin ise %39,9'u dolaşım sistemi hastalıklarından vefat etmiştir. Burada cinsiyete göre dikkat çeken bir nokta da iyi huylu ve kötü huylu tümör nedeniyle hayatını kaybedenlerin oranı yaşlı erkeklerde %21,3 iken, kadınlar da bu oran %11,6'dır (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 107).

2018 yılında Alzheimer hastalığından ölen yaşlı kadınların oranı %5,7 iken, erkeklerin oranı %3,5'tir (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 109).

Ülkemizde kadınlar erkeklerden daha uzun yaşamakla birlikte erkeklerin sağlıklı yaşama süresi (57 yaş) ise kadınlardan (53 yaş) daha fazladır (Karakuş, 2018, s.74).

Yaşlılarda engel oranı kadınlarda (%39,3) erkeklerden (%28,7) daha yüksektir (Karakuş, 2018, s.74).

Türkiye Sağlık Araştırması'na (2014) göre 65-74 yaş arasındaki yaşlı bireylerin arasında hiçbir yardım almadan yürümekte güçlük çeken kadınların (%31,9) oranı erkeklerden (%15,3) daha yüksektir. Bu oran 75 yaş üzerinde (kadınlarda %59,7, erkeklerde %38,3) daha da büyümektedir (Karakuş, 2018, s.75).

Türkiye Sağlık Araştırması'nın (2014) sonuçlarına göre yaşlı kadınlar (%32,8) yaşlı erkeklerden (%17,7) daha obezdir (Karakuş, 2018, s.75).

2019 yılında yaşlı kadınların mutluluk düzeyi %59,9 iken, erkeklerin mutluluk düzeyi %56,9'dur. Mutsuzluk oranlarına bakıldığında yaşlı kadınların %10,1'i, erkeklerin ise %14,9'u mutsuzdur (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 110, 111).

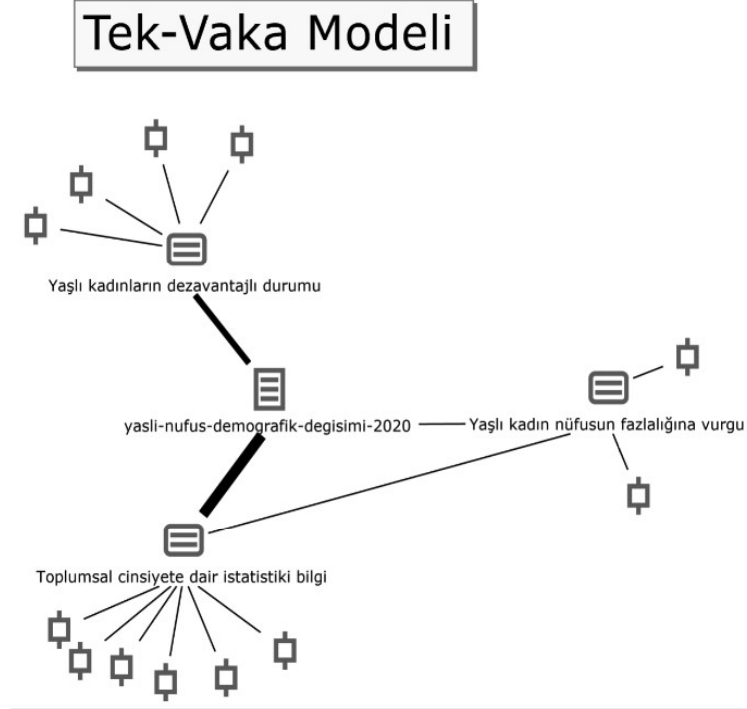
2019 yılında mutluluk nedenlerine bakıldığında yaşlı bireylerin aileleri nedeniyle mutlu oldukları görülmektedir. Burada dikkat çelen husus yaşlı kadınların çocukları nedeniyle mutlu olma oranları %18,3 iken, erkeklerde bu oran %8'dir. Yaşlı kadınların eşleri nedeniyle mutlu olma oranları %3,3 iken, erkeklerde bu oran %6,4'tür. Yaşlı kadınların torunları nedeniyle mutlu olma oranları %5 iken, erkekler de bu oran %4,8'dir (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 112, 113).

2018 yılında yaşlı kadınların bilgisayar kullanma oranı %5,9, internet kullanma oranı ise %11,9 iken; erkeklerin bilgisayara kullanma oranı %11,5, internet kullanma oranı ise %23'tür. 2019 yılında yaşlı kadınların internet kullanma oranı %15 iken, erkeğin %25,3'tür (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2019- Kasım. s. 111, 112; Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık, s. 114).

AÇSH Bakanlığı'na bağlı 155 huzurevinde kalan yaşlıların %22,8'i kadın, %38,40'ı erkektir. Sürekli bakım biriminde kalanların ise %21,37'si kadın, %17,35'i erkektir. Ücretli bakılan yaşlı oranı kadınlarda %32,15 iken erkeklerde %34,72'dir. Ücretsiz bakılan yaşlılar için sırasıyla %12,09'u kadın ve %21,04'ü erkektir (EYHGM e-Bülten 2020-5, s. 26).

AÇSH Bakanlığı'na bağlı yatılı kuruluşlara bakım için yerleşmek için sıra bekleyen yaşlı kadınların (%54) oranı erkeklerden (%46) yüksektir (Karakuş, 2018, s. 144). Hablemitoğlu (2016, s. 136) gelecekte kadınlar için bakıma muhtaçlığın en önemli sosyal sorun olacağına dikkat çekmiştir.

Yaşlı Nüfusun Demografik Değişimi (A.Ç.S.H.B. E.Y.H.G.M., 2020a) başlıklı raporda 12 kez yaşlı kadından bahsedilmiştir. Bunların 6 tanesi yaşlı kadınlara dair istatistiki bilgi içermektedir. 4 tanesi yaşlı kadınların dezavantajlı durumundan bahsederken, 2 tanesi yaşlı kadın nüfusunun fazlalığına değinmiştir. Aşağıda bu rapora yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen tek-vaka modeline yer verilmiştir:

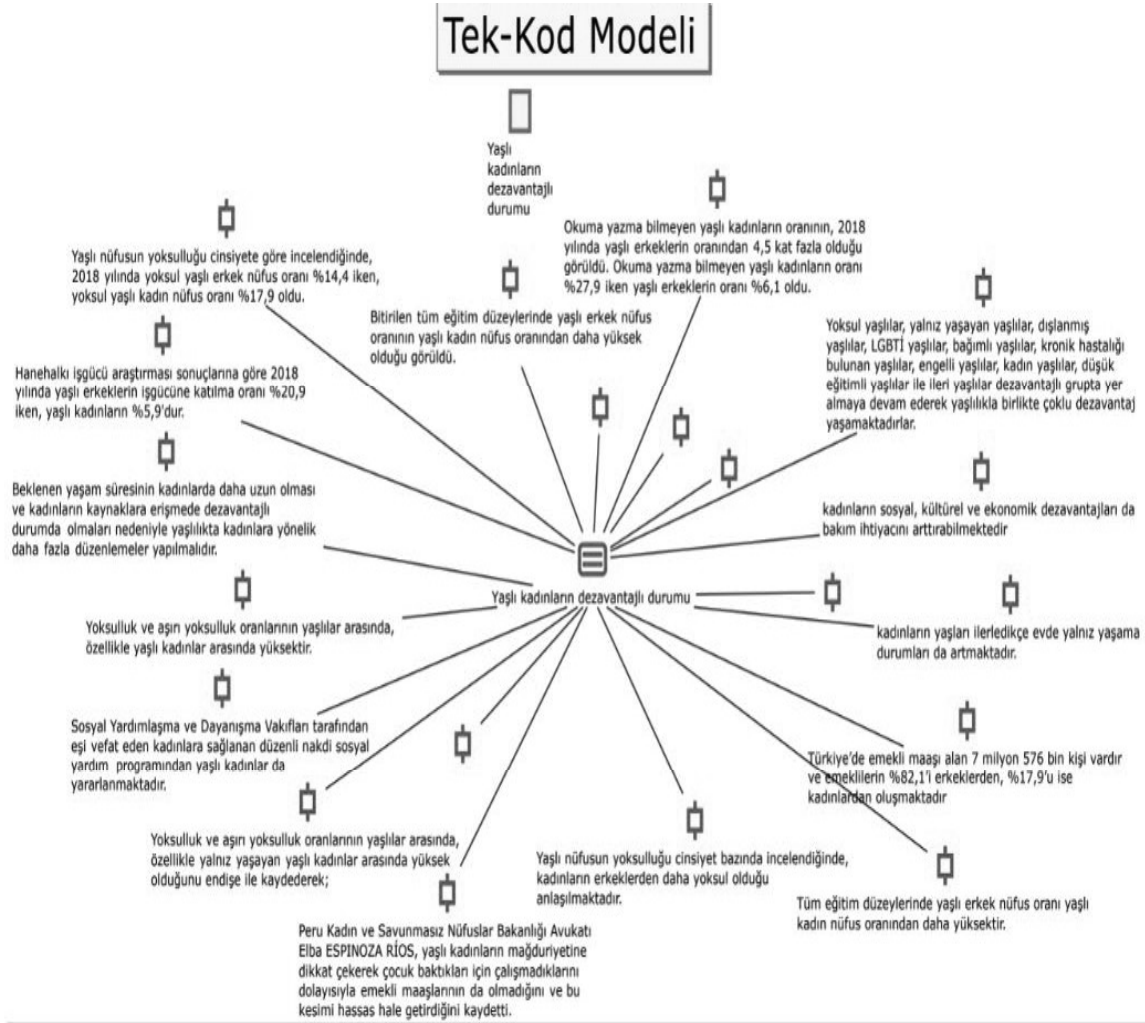

Şekil 3. Yaşlı Nüfusun Demografik Değişimi Tek Vaka Modeli

65 yaşına ulaşan kadınların erkeklere oranla 3,2 yıl daha fazla ömre sahip olabileceği tahmin edilmektedir (A.Ç.S.H.B. E.Y.H.G.M., 2020a, s. 10).

Türkiye'nin refah seviyesindeki artışa bağlı olarak sağlık ve sosyal hizmet alanlarındaki gelişmelerle 2000 yılındaki ortalama yaşam süresi kadınlarda 81'e, erkekler de 75'e, toplamda ise 76 yıla yükselmiştir (A.Ç.S.H.B., 2020b, s. 22).

Çalışma boyunca yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen "yaşlı kadınların dezavantajlı durumu"nun anlatıldığı tek-kod modeli aşağıdaki gibidir:

Şekil 4. Yaşlı Kadınların Dezavantajlı Durumu Tek Kod Modeli

Yaşlı kadınların dezavantajlı durumlarının anlatıldığı ifadeleri şu şekilde özetleyebiliriz:

Kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan dezavantajlı olmaları onların bakım ihtiyacını yükseltebilmektedir (Karakuş, 2018, s. 129).

Çalışma boyunca ilk kez yaşlı kadınların yoksul yaşlılar, yalnız yaşayan yaşlılar, dışlanmış yaşlılar, LGBTİ yaşlılar, bağımlı yaşlılar, kronik hastalığı bulunan yaşlılar, engelli yaşlılar, düşük eğitilmiş yaşlılar ile ileri yaşlılarla birlikte çoklu dezavantajlı duruma sahip olduğu vurgulanmıştır (Karakuş, 2018, s. 161).

Kazanılmış eğitim düzeylerine bakıldığında tüm eğitim düzeylerinde yaşlı erkek nüfus oranı yaşlı kadın nüfus oranından daha fazladır (A.Ç.S.H.B. E.Y.H.G.M., 2020a, s. 16, 80).

2018 yılında yaşlı kadın nüfusun yoksulluk oranı %17,9 iken, yaşlı erkeklerin yoksulluk oranı %14,4'tür. O halde yaşlı kadınlar yaşlı erkelerden daha yoksuldur (A.Ç.S.H.B. E.Y.H.G.M., 2020a, s. 18, 78).

Türkiye'de emekli maaşı alan 7 milyon 576 bin kişinin %82,1'i erkeklerden, %17,9'u ise kadınlardan oluşmaktadır (Karakuş, 2018, s. 90).

Beklenen yaşam süresi uzunluğu kadınlarda daha fazla olduğu ve bununla ters orantılı bir şekilde kaynaklara erişimde dezavantajlı konumda bulunmaları nedeniyle kadınlar için daha fazla çalışma yapılmalıdır (A.Ç.S.H.B., 2020b, s. 78).

Yoksulluk ve de aşırı yoksulluk oranları yalnız yaşayan kadınlar arasında yüksektir (A.Ç.S.H.B., 2020b, s. 132).

Yaşlı kadınların özel dezavantajlı durumları gereğince Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından eşi vefat eden kadınlara ödenen nakdi sosyal destekten yaşlı kadınlar da faydalanmaktadır (A.Ç.S.H.B., 2020c, s. 7).

Çocuk bakımı nedeniyle çalışamayan kadınların yaşlılık dönemlerinde maddi yoksunluk yaşadıklarına dikkat çekilerek, yaşlı kadınların durumlarına ayrı bir özen gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (EYHGM e-Bülten Özel Sayı – I. Yaşlılık Şurası, 2019, s. 28).

Yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen kod matris tarayıcısı aşağıda verilmiştir:

Kod Sistemi	i-yaşil...	yaşila...	rehbe...	kurul...	koron...	bilgile...	bhks...	yaşlı...	taix...	i-yaş...	eyhg...	Kuru...	bhks...	buiten-4	yas-ll...	istatis...	istatis...	istatis...	eyh-y...	eyhg...	eyhg...	eyhg...		
Yaşlı kadınların dezavantajlı durumu	1	1						4		2		10											1	
Yaşlı nüfusa dair öngörüler												4												
Yaşlı bakım hizmetlerinde öncelikli grup												1												
Toplumsal cinsiyete dair istatistik bilgi								6				40		1		22	20	21						
Yaşlı kadın nüfusun fazlalığına vurgu								2		1	2	92											2	

Şekil 5. Kod Matris Tarayıcısı

Buna göre 2018-2020 yılları arasında yayınlanan ve E.Y.H.G.M web sitesinden erişilen 29 adet çalışmaya yaşlı kadın vurgusunu bulmak için yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen kod matris tarayıcısında yaşlı kadınlarla ilgili en çok vurgunun “yaşlı kadın nüfusunun fazlalığına (92 adet)” yönelik olduğu tespit edilmiştir. Diğer vurgular sırasıyla “toplumsal cinsiyete dair istatistik bilgi (40 adet)”, “yaşlı kadınların dezavantajlı durumu (10 adet)”, “yaşlı nüfusa dair öngörüler (4 adet)”, “yaşlı bakım hizmetlerinde öncelikli grup (1 adet) şeklindedir.

Çalışmada elde edilen kod ilişkiler tarayıcısı ise aşağıdaki gibidir:

Kod Sistemi	Yaşlı kadınların dezavantajlı durumu	Yaşlı nüfusa dair öngörüler	Yaşlı bakım hizmetlerinde öncelikli grup	Toplumsal cinsiyete dair istatistik bilgi	Yaşlı kadın nüfusun fazlalığına vurgu
Yaşlı kadınların dezavantajlı ...					
Yaşlı nüfusa dair öngörüler					
Yaşlı bakım hizmetlerinde ön...					
Toplumsal cinsiyete dair ista...					
Yaşlı kadın nüfusun faza...					

Şekil 6. Kod İlişkiler Tarayıcısı

Görüldüğü gibi bu şekilde de toplumsal cinsiyete dair istatistik bilgi ile yaşlı kadın nüfusunun fazlalığına yapılan vurgu öne çıkmaktadır.

4.SONUÇ

Çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan içerik analizi sonucunda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2018-2020 yılları arasındaki yaşlılarla ilgili yayınlarında yaşlı kadınların durumları en çok sayısal açıdan vurgu ile

yani yaşlı kadın nüfusunun fazlalığı ile ortaya konulduğu tespit edilmiştir. Bu sayısal vurgu sonucunda Türkiye’de yaşlı kadın nüfusunun her yaş grubunda yaşlı erkeklerden daha fazla olduğu, yaşlı kadınların yaşlı erkeklerden daha uzun yaşadığı, yaşlı kadınların yaşlı erkeklere oranla daha fazla yalnız yaşadıkları, istihdama daha az katıldıkları, daha yoksul oldukları, daha az fiziksel egzersiz yaptıkları, daha eğitimsiz oldukları, eşlerinin daha çok vefat etmiş olduğu yani daha çok dul kaldıkları, Alzheimer hastalığından daha çok öldükleri, uzun yaşamakla birlikte daha az sağlıklı yaşadıkları, engelli olma oranlarının daha yüksek olduğu, daha çoğunun yardım almadan yürümekte güçlük çektiği, daha obez oldukları, daha az internet ve bilgisayar kullandıkları, ancak bunlara rağmen daha mutlu oldukları tespit edilmiştir.

Türkiye’de sosyal politika çerçevesinde yaşlı kadınlara yönelik spesifik çalışmalardan söz edilmektedir. Ancak, tüm bu verilere rağmen yaşlı kadınların yaşlı erkeklerden ayrılan dezavantajlı konumlarının yeterince vurgulanmadığı ve yaşlı kadınlara özel çalışmaların neredeyse hiç planlanmadığı görülmüştür. Adı konulmasa da yaşlılık-kadın kesişiminin özelinde ayrıca yoksulluk kesişiminden de bahsedilmiş ve yaşlı kadınların özel ayrımcılık durumlarına değinilmiştir. Ancak konu kesişimsel ayrımcılık çerçevesinde ele alınmamaktadır. Yaşlı kadınların kesişimsel ayrımcılık durumlarını yansıtan ve buna dair önlemleri içeren sosyal hizmet çalışmalarına ihtiyaç büyüktür.

KAYNAKÇA

- Ceylan, H. (2016). *Toplumsal Yaşlanma ve Yaşlılık Sosyolojisi*. H. Ceylan (Ed.), Yaşlılık Sosyolojisi (s.169-178) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Collins, P. H. (2000). *Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*. İkinci basım. NY: Routledge.
- *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2019- Aralık. (2020, Aralık). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2019- Kasım. (2019, Kasım). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni 2020- Aralık. (2020, Aralık). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2019-1 (2019). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2019-2 (2019). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2019-3 (2019, Mayıs/Haziran/Temmuz). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

* Yıldız imi ile işaretlenmiş kaynaklar içerik analizine dâhil edilmiş çalışmaları göstermektedir.

- *EYHGM e-Bülten 2019-4 (2019, Ağustos/Eylül/Ekim). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2019-5 (2019, Kasım-Aralık). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2020-1 (2020, Ocak-Şubat). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2020-2 (2020, Mart-Nisan). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2020-3 (2020, Mayıs-Haziran). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2020-4 (2020, Temmuz-Ağustos). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2020-5 (2020, Eylül-Ekim). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten 2020-6 (2020, Kasım-Aralık). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten Özel Sayı – I. Yaşlılık Şurası (20-22 Şubat 2019). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM e-Bülten Pandemi Özel Sayı 2020 (2020). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *EYHGM Yaşlılar Haftası Özel Bülten (2019). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- Görgün-Baran, A. (2020). *Türkiye’de Yaşlanmanın Kadınlaşması ve Yaşanan Dezavantajlar*. F. Arık ve L. Taş (Ed.), *Dezavantajlılar ve Dezavantajlılık Sosyolojisi* (s. 51-83) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Güloğlu, T. (1999). *Yaşlı Nüfusun Sosyal Güvenliği (Genel Olarak ve Türkiye’de)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Hablemitoğlu, Ş. (2016). *Yaşlanmanın “Kadınlaşması”*. H. Ceylan (Ed.), *Yaşlılık Sosyolojisi* (s.119-138) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.

* Yıldız imi ile işaretlenmiş kaynaklar içerik analizine dâhil edilmiş çalışmaları göstermektedir.

Kahraman-Güloğlu, F. (2017). *Kesişimsel Yaklaşımla Engellilik ve Toplumsal Cinsiyet -Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye Karşılaştırması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

*Karakuş, B. (2018). *Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

*T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2019). *Bakım Hizmetleri Kalite Standartları*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

*T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2020a). *Yaşlı Nüfusun Demografik Değişimi*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

*T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kalite İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı. (2020). *Engelli ve Yaşlı Bakım Hizmetlerinde Kalite Standartları Uygulama Rehberi*. O. Koç (Ed.). Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

*T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2020b). *Kuruluşlarımıza Yönelik Covid-19 Normalleşme Rehberi-I*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

*T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (t.y.). *65 Yaş Üzeri Yaşlılar ve Kronik Hastalığı Bulunan Yaşlılara Yönelik Koronavirüs (Covid-19) Bilgilendirme Rehberi – VI*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

*T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019). *I. Yaşlılık Şurası Sonuç Bildirgesi*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

*T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020a). *TÜİK 2020 Yıl Sonu Yaşlılık Verileri*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

*T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020b). *I. Yaşlılık Şurası Komisyon Raporları*. O. Koç ve E. Özmete (Ed.). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 4. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020c). *Yaşlılar İçin Bilgilendirme Rehberi-III*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>

* Yıldız imi ile işaretlenmiş kaynaklar içerik analizine dâhil edilmiş çalışmaları göstermektedir.

* Yıldız imi ile işaretlenmiş kaynaklar içerik analizine dâhil edilmiş çalışmaları göstermektedir.

- *T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020d). *Kuruluşlarımıza Yönelik Koronavirüs Bilgilendirme Rehberi-I*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- *T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020e). *Kuruluşlarımıza Yönelik Koronavirüs Bilgilendirme Rehberi II*. Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/yayin-kaynak/>
- Tufan, İ. (2014). *Türkiye 'de Yaşlılığın Yapısal Değişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

* Yıldız imi ile işaretlenmiş kaynaklar içerik analizine dâhil edilmiş çalışmaları göstermektedir.